

In quo etiam Doctores convenient; et inde optime confirmatur quod diximus, poenitentiam sacramentalem non relaxari propter specialem dispensationem, sed propter materiae subtractionem; alioqui si dispensatio interveniret, absolute solveret omnem obligationem talis praecepti, relinqueturque homini sola naturalis obligatio applicandi medicinam praeservativam, suo tamen arbitrio eligendam, solum quatenus necessaria esset.

9. *Obligationem implendi poenitentiam non solum tolli per indulgentias, sed per omnem aliam remissionem penae pro illis peccatis debitis. Corollarium secundum.* — Ex hoc tamen capite nullum fere ab obligatione implendi satisfactionem liberari. — Secundo sequitur ex dictis, non solum per indulgentiam cessare obligationem poenitentiae in sacramento impositam, sed etiam per omnem aliam remissionem penae pro talibus peccatis debitis, quacunque alia via obtineatur, id est, sive per alia opera satisfactoria propria, sive per aliorum suffragia, vel satisfactiones sibi applicatas, sive ex opere operato per alia sacramenta, aut sacrificia. Hoc corollarium aliquibus videtur difficile, et tanquam inconveniens illud nobis objiciunt contra rationem factam, quia videntur hinc multum enervari satisfactiones sacramentales, imo omnino tolli illarum obligationem, quia semper est liberum homini facere alia opera satisfactoria, quibus factis tollitur materia alterius praecepti. Sed revera ratio facta generaliter convincit, quotiescumque remissio penae pro peccato debite integre obtenta est, cessare omnem obligationem assumendi novam penam in vindicam, seu satisfactionem talis culpae. Unde si constiterit de tali remissione, constabit etiam de tali obligatione sublata. Nihilque ad rem pertinet, quod remissio hac vel illa via, justitiæ, aut gratiæ obtenta sit, quia cessatio obligationis non provenit ex causa remissionis, sed ex eo solum, quod remissio vere facta sit, ut in ratione facta declaratum est. Quia vero extra indulgentias constare non potest prudenti erudititate, totam penam debitam propter peccata, pro quibus erat injuncta sacramentalis poenitentia, esse integre remissam, ideo non potest quis ob hanc causam a tali obligatione executi: et ideo non sequitur poenitentias sacramentales hoc titulo enervari, aut facile relaxari. Quia imprimis nemo potest licite ea intentione alia opera satisfactoria exercere,

aut procurare, ut liberetur onere implendi poenitentiam injunctam, quando nullam aliam habet legitimam excusationem, quia hoc revera esset in fraudem præcepti impositi, quod primum omnium impleri debet, si commode fieri potest. Deinde, quamvis alia opera satisfactoria aliquis faciat, aut aliis viis remissionem aliquam consequatur, non propterea statim liberabitur a proprio reatu, et debito illorum peccatorum, pro quibus poenitentia sacramentalis injuncta fuerat; nam semper esse possunt alia peccata non integre remissa, et illamet peccata possunt esse digna majori pena, quam fuerit imposta, vel quam alia via sit exhibita; et quacunque ratione non sit integre satisfactum pro tali peccato, adhuc permanet obligatio exercendi satisfactionem sacramentalem. Accedit denique ratio medicinæ, qua interveniente, semper poenitentialis satisfactio vim suam retinet. Haec igitur omnia moraliter considerata sufficient, ut ex prædicto capite prenitentia sacramentalis non enervetur. Quod si contingat, alia via, et bona fide procedendo, tantam fieri satisfactionem seu abundantem solutionem, ut judicio prudentis viri credatur remissio plene consecuta, nullum est inconveniens, quod tunc cesseret obligatio injuncta poenitentiae. Imo desiderandum est, quod homines tam perfecte satisfaciant, ut aliis obligationibus non indigeant; consulendum tamen est poenitentibus, ut hoc titulo nunquam se exonerent hac obligatione, nisi prius re tractata in eodem foro cum eodem, vel alio confessore, ejusque iudicio.

Potestatem relaxandi penas peccatorum coram Deo, et poenitentias injunctas eamdem esse. Assertio quarta.

10. Tercio principaliter sequitur ex dictis responsio ad quartam interrogationem supra positam, nimis, an sit necessaria connexio inter hos duos effectus. Dicendum est enim quarto, potestatem relaxandi penas peccatorum coram Deo, et poenitentias injunctas in foro sacramentali, non esse duas, sed unam et eamdem, que utrumque effectum simul et una actione operatur, propter connexionem eorum inter se, supposita injunctione poenitentiae sacramentalis. Tota haec assertio plane colligitur ex fundamentali ratione, per quam supra explicuimus modum quo per indulgentiam relaxantur poenitentiae sacramentales, scilicet, non per se, sed per subtractionem debite alicuius satisfactionis. Uterque ergo

effectus una actione efficitur, quia unus est per se, alius consequens et resultans: una est ergo potestas, quae ufrumque operatur, tum quia una actio ab una est potestate proxima; tum etiam, quia potentia habet unitatem ab effectu seu termino per se intento, nec multiplicatur propter effectus necessario resultantes. Fit etiam, ex eodem principio, necessariam esse connexionem inter hos duos effectus, quia nec sacramentalis poenitentia relaxari debet (nec fortasse potest per se) absque remissione illius reatus, pro quo imposta est; neque e converso talis reatus remitti potest, quin inde sequatur relaxatio poenitentiae, si imposta est: hoc enim necesse est supponi, quia non relaxatur vinculum, quod impositum non est; licet possit præveniri (ut sic dicam) ut non possit imponi, quia, sicut ablato reatu, aufertur obligatio satisfaciendi per poenitentiam injunctam, ita, etiamsi non sit injuncta, ex vi talis indulgentiae fit homo immunis, ut sic dicam, ne pro tali peccato illi possit amplius sacramentalis poenitentia imponi in vindictam.

11. *Discrimen inter poenitentiam impositam in foro sacramentali et impositam in foro exteriori.* — Atque in his omnibus est magnum discrimen inter sacramentalem et quacunque aliam poenitentiam publicam, que extra sacramentum possit per Ecclesiasticam potestatem propter aliquod peccatum imponi; nam remissio peccati, et penae ejus coram Deo, non est necessario connexa cum remissione penae exterioris fori. Potest enim aliquis esse liber a culpa, et ab omni reatu ejus apud Deum, et nihilominus esse reus alicuius penae Ecclesiastice extra sacramentum imponendam, et sustinendam, quia haec penae ordinantur ad diversos fines proprios, ac per se, scilicet ad satisfaciendum Deo, vel Ecclesiæ: de quo possunt videri Gloss. et Doctor., in c. De his, de Accusation.; Tiraquel., de Poenis tempor., eaus. 28, n. 48; Covar., lib. 2 Var., cap. 15, n. 3; Guttier., lib. 1 Q., c. 2, n. 13, c. 12, n. 16. Et eadem ratione potest e converso aliquis esse sufficienter punitus in foro exteriori Ecclesiæ, et non in foro Dei, seu sacramentali, quod perinde est. Et ob eamdem omnino causam potest optime Prælatus Ecclesiasticus remittere alicui publicas penas in foro exteriori Ecclesiastico debitas, non remittendo culpam, neque penam debitam apud Deum, quia sunt fori distincti, et habent fines diversos, ex quibus provenit, ut res ipsæ inter se non sint connexæ. Eadem-

Variae sententiae de relaxatione sacramentalis poenitentiae per indulgentias, rejiciuntur.

12. *Prima sententia.* — *Gloss.* — *Improbatur.* — Ultimo rejiciuntur facile ex dictis nonnullæ sententiae circa hanc potestatem relaxandi sacramentales poenitentias per indulgentias. Dixerunt enim aliqui hanc potestatem esse dependentem a voluntate ejus, qui poenitentiam imposuit, ita ut indulgentia non relaxet poenitentiam sacramentalem, nisi sub hac conditione, et voluntate seu consensu confessoris imposta sit, videlicet, quod per indulgentiam relaxari possit. Ita sentit Gloss., in c. *Quod autem, verb. Ut possint, de Poenit.* et remiss., quam sequuntur aliqui Canonistæ. Est tamen haec falsa sententia, et sine

fundamento, ut notavit Corduba, q. 10, cum Angel., verb. *Indulgent.*, § 1, et Supplementum Gabriel., in 4, d. 45, q. 3, art. 2, proposit. 11. Ratio autem propria sumitur ex principio posito, quod hæc relaxatio intrinseca ac necessario sequitur ex effectu indulgentie, et ideo confessor non solum non consentiendo, sed etiamsi expresse dissentiat, et nolit relaxationem fieri, non potest id obtinere, quia non potest Praelatum Ecclesiasticum impedire, quominus indulgentiam valide concedat, quia vel est superior, ut ordinarie contingit, vel utitur potestate diversi ordinis, quæ non est subordinata potestati judicandi in foro sacramentali. Unde si contingeret Papam ipsum esse confessorem, et ita imponeare penitentiam sacramentalem, ut nollet eam relaxari per indulgentias, necessarium esset, ut uleretur non sola potestate confessoris, sed potestate supremi Pastoris in quounque foro, per quam potest et alios privare potestate concedendi indulgentias in tali casu, et suasmet indulgentias limitare, ut pro tali persona, et tali casu non proficiant. Neque etiam potest confessor impedire, ne ex effectu indulgentie consecuto sequatur relaxatio penitentiae sacramentalis, quia non potest obligare iterum ad satisfaciendum pro pena jam dimissa. Hæc ergo potestas, et effectus ejus nullo modo pendet ex consensu confessoris.

13. *Secunda sententia.* — *Improbatur secunda.* — *Rejicitur tertia.* — *Eluditur.* — Alii vero dixerunt, per indulgentiam non posse relaxari penitentiam sacramentalem, nisi post factam condignam satisfactionem. Alii assuerunt necessarium esse, ut is, qui indulgentiam concessit, oratione, aut elemosynis pro alio satisficiat, vel ad satisfaciendum pro illo obligetur. Alii denique, quod licet remittatur talis pena, quando ex aliqua negligentia vel inadvertentia omissa est, non tamen si directa voluntate omittatur. Quæ omnia referunt dicta Glos. et Corduba supra. Sunt tamen improbabilia, tum quia gratis dicuntur, et limitant supremam Pontificis potestatem; tum etiam quia ex solido fundamento a nobis positio omnia facile ruunt. Nam si esset necessaria condigna satisfactio, nihil operaretur indulgentia; nam ipsa condigna satisfactio per se tollit obligationem iterum satisfaciendi; indulgentia ergo supplet vicem condigne satisfactionis, faciendo æquivalenter solutionem et remissionem, et ideo per se sufficit ad dictam obligationem tollendam.

Neque est cur sit necessaria obligatio in concedente indulgentiam ad satisfaciendum pro alio, quia, neque oportet, ut ipse hoc promittat, aut intendat, ut per se constat; neque ex effectu ipso sequitur talis obligatio, quia justa operatur, et ad remissionem faciendam non applicat suas satisfactiones, sed communes, quæ sunt in thesauro Ecclesiæ, ad quem dispensandum habet potestatem. Denique qui potest indulgentiam juste lucrari, non male facit, etiamsi nolit aliter satisfacere, nec per tenorem indulgentie excluditur, quominus hunc effectum consequatur; ergo etiam ille relaxationem obtainere potest. Atque hæc de priori punto, quod ad potestatem pertinebat.

SECTIO III.

Num per indulgentias, quæ sunt in usu, relaxentur alia pœnor præter injunctas pœnitentias in sacramentali foro.

1. *Prima sententia.* — Circa secundum punctum propositum, qualis sit de facto usus hujus potestatis, omnes fere Catholicæ conveniunt, per indulgentias relaxari pœnitentias injunctas in sacramento pœnitentiae, quia hoc expresse habetur in decretis vel bullis concedentibus indulgentias. In aliis vero rebus est diversitas opinionum. Quidam enim senserunt, per indulgentias, quæ de facto conceduntur, non remitti reatum pœnae apud Deum, sed solam obligationem exequendi sacramentalem pœnitentiam. Quæ opinio antiqua fuit; eam enim referunt D. Thom. et Bonaventura, et insinuat Albertus, d. 20, art. 16, definiens, indulgentiam remissionem esse de pœnitentiis injunctis. Fundamentum est, quia in jure sæpe dicuntur dari indulgentiae de pœnitentiis injunctis, ut patet ex c. *Cum ex eo*, de Pœnit. et remiss., et ex c. *Romano*, eodem tit., in 6, et ex Clem. unic., de Reliquis et veneratione Sanctorum. Ex quibus locis colligere licet generalem formam concedendi indulgentias esse *de pœnitentiis injunctis*, ideoque licet indulgentiae concedantur simpliciter, et aliud non exprimatur, intelligendas esse secundum juris formam, atque adeo de pœnitentiis injunctis. Eo vel maxime quod Pontifices sæpe concedunt indulgentias sub hac forma: *Concedimus septem annos, vel quadraginta dies, aut tot quadragenias indulgentias*, quæ numeratio manifeste fit juxta canones pœnitentiales taxantes hoc modo pœnitentias peccatis imponendas. Tandem confirmari potest hæc sententia

ex his, quæ supra adduximus de antiquo uso Ecclesiæ in indulgentiis pœnitentiis, nimirum, ex eo non posse colligi, per illas remissionses solitas dimitti poenas etiam in foro Dei; sed usus indulgentiarum postea extensus est ad pœnitentias injunctas etiam in foro sacramentali, sub eadem ratione, et ad similem effectum introductus est, et ille est, qui nunc durat in indulgentiis concedendis; ergo etiam nunc per indulgentias nihil aliud relaxatur nisi pœnitentiæ injunctæ.

2. *Secunda opinio.* — Secunda sententia est, per indulgentias, quæ de facto conceduntur, solum remitti peccata semel delata ad forum pœnitentiae, pro quibus jam est debita pœnitentia sacramentaliter injuncta, quamvis per hanc remissionem non solum tollatur obligatio implendi pœnitentiam injunctam, sed etiam tollatur reatus pœnae purgatorii, pro qua compensanda talis pœnitentia injuncta est; et hæc fuit altera opinio posteriorum Theologorum, Dur., Palud., 4, d. 20, q. 4; Alens., 4 p., q. 23, n. 2; Adrian., q. ult. de Indulg.; Cajet., Opusc. de Indulg. ad Jul., c. 2 et 7; Petr. Sot., lect. 2. Fundamenta hujus opinionis sunt eadem fere quæ præcedentis, præsertimque sumuntur *ex forma* concedendi indulgentias.

3. *Tertia sententia.* — *Quarta sententia.* — Est tercia sententia, quæ distinguendum putat inter indulgentias juxta tenorem concessionis; in quibusdam enim tenor est limitatus, et cum illa adjectione, *de pœnitentiis injunctis*; in aliis vero est absolutus et sine limitatione, ut quando conceduntur tot anni indulgentiae, vel simpliciter indulgentiae plenariae. Quando conceduntur priori modo, concordat hæc sententia cum præcedenti, ex illo principio, quod indulgentia non plus valeat, quam sonat; si ergo cum tali restrictione conceditur, non plus valet. In posteriori autem modo indulgentiarum discordat hæc sententia a præcedente; nam valere putat ad quorūcunque peccatorum remissionem, etiamsi pro illis nulla pœnitentia injuncta sit, ex alio principio simili, quod indulgentiae tantum valent, quantum sonant. Atque hanc opinionem tenet Navar., Comment. de Indulg., notab. 11, n. 13; Sot., d. 21, q. 2, art. 1; Ledes., 2, p. 4, q. 27, art. 2; Cordub., q. 8, et dicit esse communem Theologorum, in 4, d. 20 et 45, et Canonistar., in c. *Quod autem*, de Pœnit. et remiss., et in hanc partem trahit Dur. et Adrian. et Angelum, verb. *Indulgentia*, § 1 et 2, et Sylv., q. 8 et

10, et alios. Quarta vero opinio est, indulgentias, sive simpliciter concedantur, sive cum illo addito, *de injunctis pœnitentiis*, valere ad remittendas quascunque poenas relictas ex peccatis remissis. Et hanc existimo esse opinionem D. Thom., satisque probabilem, quam sequentibus assertionibus exponam.

Per indulgentias, quæ sunt in usu Ecclesiæ, remitti pœnam peccatis debitam in foro Dei. Prima conclusio.

4. *Prima D. Thomæ ratio.* — Dico ergo primo: per indulgentias, quæ de facto sunt in usu Ecclesiæ, remittitur pœna peccatis debita, etiam in foro Dei. Ita D. Thom. supra, Bonav., d. 20, 2 p., q. 2, et omnes Doctores pro secunda et tertia opinione citati, et alii statim citandi. Probat D. Thom. primo, quia privilegium Petri est, ut, quod solvit in terris, sit etiam remissum in cœlis; ergo remissio, quæ per indulgentias fit in foro Ecclesiæ, valet etiam in foro Dei. Hæc vero ratio magis probat potestatem, quam actum, ut ex superiori dictis constare potest; probat enim (ut sic dicam) ex hypothesi, si Pontifex intendit solvere in terris homines a reatu pœnae purgatorii, solutos manere etiam in cœlis, quia ostensum est verba illa hanc potestatem includere. Nunc autem inquirimus, an hæc sit intentio Pontificis concedentis indulgentias, quod illa ratione non videtur probari, quia in quocunque alio modo concessionis, remissionis, vel dispensationis legitimæ verum habet, efficaxque est verbum Christi, *Quodcunque solveris*, etc., ut in superioribus etiam dictum est.

5. *Secunda et optima D. Thom. ratio.* — *Discrimen inter relaxationem pœnitentiae impositæ in exteriori foro, vel in sacramentali.* — Secunda ratio D. Thom. est, quia Ecclesia concedendo indulgentias, magis damnificaret, quam juvaret fideles, quia absolveret eos a pœnitentiis injunctis et remitteret ad graviores poenas purgatorii. Quæ ratio optima profecto est, et apud me non solum probat de facto non fieri talem modum remissionis, sed etiam fieri juste non posse per communes indulgentias; nam talis potestas esset in destructionem potius, quam in ædificationem. Atque in hoc est magna differentia inter pœnitentias quæ imponuntur in exteriori foro et in sacramentali, quia illæ non ordinantur per se ad remissionem pœnarum purgatorii, sed ad satisfactionem Ecclesiæ, quamvis ex bono usu ipsius patientis possint etiam prio-

rem effectum seu fructum habere, quo non privatur, etiamsi per Ecclesiam tales poenae remittantur, quia sua voluntate potest vel illas vel similes equivalentes assumere; at vero pœnitentia sacramentalis per se primo ordinatur ad satisfaciendum Deo et tollendam purgatorii poenam; et ideo si illa relaxetur et purgatorii poena non auferatur, non in commodum, sed in detrimentum potius peccatoris redundabit.

6. *Objectio.* — *Solutio.* — Dices: etiam si relaxetur debitum talis poenæ oratum ex præcepto confessoris, poterit pœnitens sua voluntate illam assumere, et ita non sentiet detrimentum ex illa relaxatione. Respondet primum, satis esse quod non sentiat commodum, ut talis indulgentia impertinens sit; remissio enim publicæ poenæ saltem in rebus ad convictum humanum ordinatis, habet commodum, et ideo non est impertinens, quia ad hoc proxime ordinatur; indulgentia vero sacramentalis pœnitentiae nec per se ordinatur ad hæc exteriora commoda, neque ad illa per se utilis est; et ideo si neque spirituale fructum afferat, impertinens est. Deinde etiam moraliter detrimentum afferret, tum quia ablata obligatione, regulariter homines satisfactiones omittent; tum etiam, quia illudmet opus postea factum non esset satisfactorium ex opere operato, quia jam non habet ordinem ad claves.

7. *Differentia inter satisfactionem propria voluntate assumplam et a confessore impositam.* — *Ratio alia conclusionis.* — Unde colligitur alia notanda differentia, quia pœnitentia injuncta solum in exteriori foro non est pars sacramenti, et ideo, quamvis per se remittatur, nullum sequitur incommodum; at vero pœnitentia injuncta in sacramentali foro, est pars sacramenti, et ideo non potest per se tolli, nec libera facultas dari mutilandi sacramentum, cum hoc per se malum sit. Hoc autem inconveniens non sequitur, quando pœnitentia in sacramento injuncta non per relaxatur, sed per subtractionem sui fundamenti, scilicet, reatus poenæ apud Deum. Quia sacramentum non postulat hanc integratem satisfactionis nisi propter hunc effectum, et ideo illo consecuto, non est contra reverentiam sacramenti, quod illa integritas omittatur. Imo, cum tale sacramentum sit justum judicium, ex se postulat, ut satisfactio non exigatur, si alias debitum solutum jam sit, vel remissio consecuta. Atque hinc tandem concluditur ratio convincens conclu-

sionem positam, partim ex principiis concessis, partim ex probatis in superiori punto. Nam per indulgentias relaxatur sacramentalis pœnitentia, ut maxime supponunt bi auctores, cum quibus disputamus; sed hæc pœnitentia non relaxatur per se, sed quatenus connexionem habet cum reatu poenæ, propter quem imposta est, et quo ablatio cessat ejus obligatio; ergo per indulgentias non tantum relaxantur pœnitentiae injunctæ in foro Ecclesie, sed etiam aufertur ipsem reatus poenæ apud Deum; imo hoc est quod primario fit; aliud, consecutione quadam. Confirmari hoc potest, quia alias per tales indulgentias non applicaretur thesaurus, nec propter illas esset necessarius; item non possent defunctis applicari, qui jam sunt liberi a pœnitentia sacramentali; utrumque antem est contra mentem Pontificum et verba concessionum.

Indulgentiam concessam sine adjectione particulae, de injunctis pœnitentiis, ad quaslibet poenæ peccatorum extendi. Conclusio secunda.

8. *Probatur primo.* — *Indulgentias esse odiandas quomodo intelligendum.* — Dico secundo: indulgentiae quæ simpliciter et sine adjectio ne illa, de pœnitentiis injunctis, non solum remittunt pœnitentias injunctas, seu poenæ illis correspondentes, sed etiam quaslibet alias, juxta quantitatem seu largitatem concessionis. Ita tenent auctores citati pro tertia opinione et pro præcedenti assertione et quos in sequenti referam. Et probatur sufficienter ex illo principio, quod indulgentia valet prout conceditur, neque a nobis est restrin genda, sed potius amplianda quantum verba patiuntur, cum favores ampliandi sint, præsertim illi, qui cedunt in favorem animarum et nulli nocent, qualis est indulgentiarum favor, ut recte sensit *Gloss.* in *Clem. unica*, verb. *Confession.*, de *Reliquiis et vener.* *Sanct.*, quam sequitur *Sylvest.*, verb. *Indulgent.*, q. 7, d. 8, et q. 8, n. 22, d. 4, et *Angel.*, verb. *Indulgent.*, in *princ.*, et *Cordub.*, q. 9, versus finem. Non desunt vero auctores, qui dicant indulgentias esse odiosas quatenus enervant pœnitentias injunctas et continent dispensationem honorum communium, et ideo esse striete interpretandas, ut patet ex *Navarr.*, *Comment.* de *Indulgent.*, notab. 9, n. 9, cum *Palud.*, in 4, d. 20, q. 4. Sed hoc, ut verum sit, intelligendum est, ut indulgentiae non sint extenendæ ad personas, vel

actiones, aut casus similes, sed juxta tenorem verborum et quoad illum præcise limitandæ et restringendæ, non vero quod ultra tenorem ipsorum verborum liceat nobis addere aliquid, quo tenorem ipsum restringamus, hoc enim et contra rationem est et contra omne jus. Sed aiunt, hanc restrictionem non a nobis addi voluntarie, sed ex jure ipso sumi, ut supra allegatum est, et ex alio juris principio, quod habet, generalem concessionem juxta jus commune esse interpretandam, argumento c. *Licet*, et eorum quæ ibi notantur, de *Translat.* Episc. Respondemus tamen, nullum esse jus commune, in quo talis restrictio fundari possit. Nam, licet in aliquibus decretis fiat mentio indulgentiarum de pœnitentiis injunctis, in multis vero aliis non additur illa restrictio, nullumque est decretum significans omnia esse cum illa restrictione intelligenda. Addo, in dicto c. *Cum ex eo*, de *Pœnit.* et *remiss.*, ubi refertur forma, qua solent uti Summi Pontifices in concedendis indulgentiis, nullam mentionem fieri injunctarum pœnitentiarum.

9. *In indulgentiis plenariis probatur conclusio.* — *Extravag. Antiquorum, de Pœnit. et remiss.* — *Cajet. improbat.* — Secundo ergo principaliter probatur conclusio, distinguendo indulgentias, quæ sine illo addito conceduntur; quædam enim sunt plenariae indulgentiae, aliae definitæ ad certam poenæ quantitatem. De prioribus habemus exemplum in *Extravag. Antiquorum, de Pœnit.* et *remiss.*, cum similibus; cum ergo plena remissio includat totius poenæ remissionem, certum videtur talem indulgentiam comprehendere omnia peccata, sive pro illis sint injunctæ pœnitentiae, sive non. Respondet Cajet. etiam hic addendam esse illam restrictionem, nimirum, ut fiat remissio plena et universalis omnium injunctarum pœnitentiarum, non vero ampliorem. Hæc vero interpretatione incredibilis est, primo quia ipse met Bonifac. VIII aliter explicuit intentionem suam, ut referunt *Palud.* supra, et *Joannes Monachus*, in expositione dictæ *Extr.*, verb. *Plenissimam*, ubi ait, se audiente, declarasse dictum Pontificem in Consistorio Cardinalium, voluisse tam plenam indulgentiam concedere, quam potest dari per Ecclesiæ claves; non est autem dubium, quin fuerit in Pontifice potestas ad illam in prædicto sensu concedendam. Unde *Palud.* addit, dictum Pontificem reprehendisse pœnitentiarios eo anno imponentes novas satisfactiones. Est

satisfacit pro peccatis suis, prius remitti poenas illorum peccatorum, quae non habent definitam pœnitentiam injunctam per potestatem clavium, quam eorum, quae in confessione jam judicata sunt, quia horum remissio reservatur facienda per pœnitentiam injunctam, quantum fieri potest. Signum ergo est ex hac parte facilior esse remissionem pœnarum absque relaxatione injunctarum pœnitentiarum; ergo verisimile est idem contingere, eudemque ordinem servari in remissione per indulgentias, ita ut, si aliqui concedantur septem anni indulgentiae simpliciter et absolute, habeatque debitum illorum, tam de peccatis confessis, quam de non confessis, lucrando talem indulgentiam, non consequatur remissionem de pœnitentiis injunctis, sed de aliis, quia cum possit illa indulgentia habere suum effectum non derogando juri confessoris, nec ejus præceptum abrogando, et cum majori commodo ejus, cui indulgentia donatur, ita omnino explicandum videtur talis indulgentiae effectus; hac ergo ratione facilior est indulgentia, ubi non est injuncta pœnitentia, quam ubi jam est injuncta.

43. Jam vero probatur prima consequentia, primo ex cap. *Ex parte*, 17, de Decimis, pro regula statuente, quod, *ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*: quae maxime procedit in his, quae sunt ejusdem ordinis, et per se ad idem privilegium, seu potestatem spectant, qualia sine dubio sunt ea, de quibus nunc agimus. Secundo declaratur, quia illa particula, *de injunctis pœnitentiis*, additur ad augendam concessionem hoc modo, quia quando indulgentia sic conceditur, immediate tollitur reatus illius pœnae, pro quo erat pœnitentia injuncta, et consequenter relaxatur eadem pœnitentia, etiam si homo habeat reatus aliorum peccatorum, pro quibus non est pœnitentia injuncta, quod tamen non fieret, juxta superius dicta, nisi concessio facta esset cum illa adjectio, et declaratione; ergo cum haec adjectio facta sit ad maiorem favorem, non excludit aliam remissionem, si opus illa sit. Unde confirmatur tertio eadem illatio, quia beneficium principis largissime interpretandum est, ut dicitur in cap. *Olim*, de Verbor. significat, et aliis, quae ibi Gloss. citat. Quod maxime verum habet quando tale beneficium alicui prodest, et nemini nocet, ut Doctores ibi interpretantur, et in cap. *Quia circa*, de Privilegiis; ad hanc autem largissimam, et aptissimam interpre-

tra opinione, quæ communis est, ideoque non absolute, sed sub formidine proferri, ut indicant (inquit) *verba illa quæ adjunguntur*: *Quantum claves se extendunt*, etc. Sed imprimis magnum argumentum est, Pontifices adhærere huic opinioni et secundum illam loqui. Deinde aut Cajetanus dubitat de potestate, aut de voluntate Pontificum; prius dubium satis ablatum est disput. præcedenti; posterius autem sine ratione est, quia non est verisimile Pontifices decipere fideles omnes, cum sciant, has indulgentias plenarias hoc sensu accipi communiter a fidelibus; si enim solum vellent de injunctis pœnitentiis eas concedere, deberent id declarare, cum facile possent, essetque necessarium ad vulgarem errorem tollendum.

44. Præterea verba illa, *Quantum claves se extendunt*, non solum non indicant formidinem, verum etiam tollunt omne dubium, quia indubitatum est claves, quantum est ex se, seu ex potestate ligandi, et solvendi, se extendere ad totum hunc effectum; si ergo Pontifices declarant se concedere quantum claves se extendunt, nullus relinquitur locus opinioni, aut formidini, quia de potestate non est quæstio, sed de facto; factum autem pendet ex voluntate concedentis, qui non habet formidinem aut opinionem de sua voluntate, sed certitudinem, eamque per illa verba sufficienter declarat. Si quid vero formidinis indicare videntur dicta verba, non est de concessione, sed de effectu ejus; claves enim, ut operantes per indulgentiam, se extendunt ad omnem poenam, non vero ad culpam; et ideo aiunt Pontifices, se concedere restitutio nem ad innocentiam baptismalem, quantum claves se extendunt, id est, quantum ad pœnae reatum, si culpa supponatur remissa. Et ita etiam exploditur aliud refugium Cajet. dissentis, illam formam concedendi indulgentias intelligi posse quantum est ex parte eorum, quia presumitur facta confessio de omnibus peccatis, et de omnibus esse pœnitentiam injunctam. Hoc enim et voluntarium et falsum est, tum quia sœpe conceduntur haec indulgentiae pro his, qui nondum confessi sunt, sed tantum contriti cum proposito confitendi; tum etiam, quia licet possit præsumi facta confessio de omnibus peccatis mortalibus, non tamen de omnibus venialibus; tum denique, quia verba illa, *Quantum claves Ecclesiæ se extendunt*, universaliora sunt, ut satis declaratum est.

45. Suadetur conclusio in indulgentia non

plenaria.—Superest dicendum de alio membro divisionis positæ, scilicet, quando indulgentia non est totalis, sed partialis, indefinite tamen ac simpliciter concessa; de qua imprimis procedit illa ratio, quod cum a concedente indifferenter tribuatur, a subdito etiam poterit indifferenter obtineri. Addo vero subinde, facilius applicari ad peccata, pro quibus nondum sunt pœnitentiae injunctæ, quam ad alia, quia melius est ut pauciora vineola relaxentur, quam plura, quod amplius post sequentem conclusionem explicabimus. Nec vero opposita sententia satis probabile habet fundamentum, ut eam limitationem in his etiam partialibus seu temporalibus indulgentiis admittamus. Primum, quia (ut dicebamus) illa forma, *de pœnitentiis injunctis*, nec semper additur, nec est ullo jure præscripta. Deinde quia forma illa antiquior est, eratque in usu, eo quod sacramentales pœnitentiae graviores imponebantur, quarum relaxatio magis desiderari poterat; nunc autem pœnitentiae sunt leviores propter hominum fragilitatem, ideoque pene omissa jam est illa forma, consuetumque est absolute remissiones fieri. Quæ licet fiant per numerum annorum, seu quadragenarum, non poterit intelligi de pœnitentiis jam injunctis, sed etiam de injunctis, seu de taxatis secundum antiquum modum, et per proportionem ad illas; et ita facile solvuntur omnia in principio hujus puncti tacta. Nam de comparatione illa inter relaxationem pœnarum pertinentium ad forum externum, et ad internum, seu sacramentale, jam fuse ostendimus nullius esse momenti, esque rationem longe diversam.

46. Ratio Cajetani contra conclusionem positam solvitur.—Unde etiam facile solvitur, quod Cajetanus instat, *quia consentaneum (inquit) rationi est, ut iudex Ecclesiasticus non judicet, nisi de delatis ad suum judicium*, et consequenter ut non remittat poenas, nisi eorum peccatorum, quæ ad judicium confessionis delata sunt. Si enim haec ratio aliquid valet, non solum probat ita de facto fieri, sed etiam non posse aliter fieri. Procedit ergo illa ratio in eodem foro sacramentali, in quo nec iudex solvit, nec solvere potest pœnas, nisi eorum peccatorum, quæ per confessio nement ad illud judicium delata sunt. Secus autem est in diversis foris; nam cognitio, quæ in uno habetur, nihil conferit ad aliud exercendum, ideoque imperlinens est illam requirere. Ita vero est in præsenti, quia forum indulgentiarum est longe diversum a foro

tationem pertinere videtur, ut quando in concessione additur speciale verbum, quod optimo intelligitur positum ad ampliandam concessionem, sine alicuius exceptione, hoc modo exponatur; ita vero est in praesenti: nam illud additum, *de pœnitentiis injunctis*, potest optime exponi per modum ampliationis absque exceptione ulla; ergo ita intelligendum est. Estque optimum simile, si alicui concedatur facultas absolvendi a casibus reservatis; sine dubio enim intelligitur etiam concedi a non reservatis, quia illud additum possum est ad ampliandam concessionem. Unde etiam fit, ut talis concessio absolvendi a reservatis, perinde valeat ac si dictum esset, etiam a reservatis; ergo simili modo interpretari recte possumus indulgentiam de pœnitentiis injunctis, ut sensus sit, etiam de pœnitentiis injunctis, per quæ verba evidens est alias non excludi. Neque talis interpretatio est voluntaria, per quam possint facile multi textus corrumpi, ut Cajetanus objicit, quia non dicimus semper licere illam particulam, *etiam*, addere; sed tunc solum quando implice continetur in proprietate verbi adjuncti, consideratis aliis regulis juris, et recta ratione; hæc autem omnia concurrunt, quando id, quod additur, recte intelligitur positum ad ampliandam concessionem favorablem.

16. Quarto accedit optima congruentia, quia nulla est ratio, ob quam Papa concedat remissionem tantæ poene purgatori, pro qua est pœnitentia injuncta, excludendo illam pro qua non est imposta, quando altera deest, cum remissio illius, neque sit majus beneficium, neque speciale aliquod documentum, aut inconveniens afferat, nec denique occurrat aliqua conveniens ratio, ob quam excipi potuerit. Responderi potest ex Navarr. supra, eum, cui est pœnitentia injuncta, dignorem esse remissionem, eo quod et acceptavit eam, et facere proposuit. Sed certe hoc parvi momenti est, quia ex usu, et ex bullis quibus conceduntur indulgentiae, facile intelligi potest hujusmodi indulgentiam non concedi propter hanc dignitatem hominis pœnitentis, qualisunque illa sit. Deinde retoriqueo argumentum; nam si hic est favor illo titulo seu ratione concessus, non debet in detrimentum ejusdem personæ redundare. Ponamus ergo illum hominem, cui est talis indulgentia concessa, priusquam illam lucraretur, satisfactionem sibi impositam integræ implevisse; si ergo postea lucretur indulgentiam, nullum fructum ex illa conse-

quetur, etiamsi habeat reatus aliorum peccatorum, pro quibus non sunt pœnitentiae injunctæ, atque ita privabitur fructu is, qui dignior erat majori favore, quod est absurdum. Quæ ratio potest in hunc modum amplius urgeri; nam cum dicitur, *de pœnitentiis injunctis*, vel intelligitur de injunctis in ultima confessione, vel in aliqua alia, aut indefinite de quibuscunque injunctis in toto tempore vita; certum autem videtur non posse priori modo intelligi, quia concessio est indefinita, et quæcunque illarum est sine fundamento. Si autem intelligatur absolute de tota vita præterita, interrogo rursus, an intelligatur solum de pœnitentiis nondum impletis, vel etiam de impletis. Primum videtur contra omnem rationem; sic enim ille esset aptior ad tales indulgentias comparandas, qui qui esset negligentior in pœnitentiis impletis; imo qui consulto illas omittet, quoad negotium indulgentiae fieret melioris conditionis, quod contra rationem est, et contra intentionem Pontificum, qui in ipsismet concessionibus indulgentiarum solent homines exhortari ad satisfactionem pro peccatis nihilominus exhibendam. Secundum autem videtur repugnare contrariae opinioni; quia si pœnitentia injunctæ impletæ sunt, jam non debentur, nec poena quæ illis respondet; ergo iterum per indulgentiam remitti non possunt. Quod si ad instar, aut mensuram illarum remittitur similis pena, pro qua nondum fuerat pœnitentia injuncta, hoc est quod intendimus; nam inde concluditur, formam illam intelligendam esse, de pœnitentiis injunctis, aut juxta mensuram illarum, seu, quod idem est, de injunctis a jure, vel ab homine; vel si ab homine, de injunctis, aut injungendis; vel denique etiam de injunctis, licet nondum impletæ sint.

17. Unde Durand. supra de hujusmodi homine concedit, quod si prius lucretur indulgentiam, et nihilominus postea injunctam pœnitentiam exequatur, per hujusmodi pœnitentiam consequetur remissionem aliarum pœnarum, seu peccatorum, etiamsi talis pœnitentia non sit pro illis injuncta, quod est certissimum ex opere operantis, valdeque probabile ex opere operato, quia, licet talis pœnitentia injuncta sit per respectum ad unum, vel aliud peccatum in confessione explicatum, tamen effectus ejus non est limitatus ad reatum illius peccati; nam, licet illum primo tollat, si duret, tamen si sublatum inveniat, tantundem penæ remittet ex quoconque alio. Ergo pari ratione

si prius pœnitentiam implevit, et postea lucretus est indulgentiam, utriusque effectum consequetur; incredibile enim est propter solum diversum ordinem operandi minni, vel augeri effectus; præsertim cum ordo ille prius satisfaciendi, et postea lucrandi indulgentiam, melior, magisque consulendus ex suo genere videatur; ergo indulgentia concessa de pœnitentiis injunctis aliquando habet effectum, etiam circa reatus aliorum peccatorum, saltem quando non invenit alium.

18. Dices, hoc ad summum procedere in illo, qui habebat pœnitentias injunctas; jam enim dignus effectus fuit lucrandi talem indulgentiam. Sed contra hoc est, quia, ut diximus, hæc indulgentia non conceditur intuitu talis meriti, ut ex tenore ipsius constat. Deinde est alia ratio, quæ assertionem ipsam confirmat, quia hæc indulgentia sæpe conceditur contritis cum solo proposito confitendi; ergo non conceditur intuitu illius meriti, vel bonæ dispositionis, quæ fuit in confessione, seu acceptance satisfactionis impositæ. Præterea contingit aliquando, eum, qui voluntarie acceptavit pœnitentiam injunctam, postea graviter peccasse illam non implendo, vel etiam gravius, habendo propositum nunquam illam impletendam; et nihilominus, si postea per contritionem se disponat, sine dubio consequetur indulgentiam; non ergo attendendus est fructus indulgentiae ex illo merito operantis.

19. *Fundamentum contrariae opinionis solvitur.* — Atque ex probationibus hujus conclusionis solutum relinquitur fundamentum contrariae opinionis. Verum est enim indulgentiarum effectum esse juxta formam concessionis, quia in ea consistit absolutio, quæ per indulgentiam fit; negamus tamen in illa forma remissionis, *de pœnitentiis injunctis*, non includi quæcunque pœnas peccatis debitæ, quia, ut dixi, illa dictio non est restrictiva, sed ampliativa. Dices: quid ergo operatur illa additio? Respondetur, fortasse hoc operari, quod quando illa ponitur, primo ac per se remittitur propria pena respondens pœnitentiis injunctis, ut statim etiam tollatur obligatio implendi tales pœnitentias; quod forte non fieret, si concessio esset absoluta et sine illo addito; non enim tunc relaxaretur præceptum de pœnitentia injuncta, donec moraliter constaret remissionem aliorum pœnarum factam esse, ideoque talem indulgentiam abstulisse reatum, pro cujus compensatione pœnitentia injuncta fuerat. Unde etiam

probabile fit, si is, qui lucratur talem indulgentiam de pœnitentiis injunctis, nolit liberari obligatione implendi tales pœnitentias, ideoque potius velit consequi remissionem aliarum pœnarum, pro quibus non erat talis pœnitentia imposta, id obtinere apud Deum, quia in hoc cedit favori sibi concesso; ergo non est cur non possit id facere. Maxime, cum hoc ipso videatur esse dignior tali remissione, quod non vult liberari obligatione implendi pœnitentiam sibi impositam. Consequenter ergo totum effectum indulgentiae de aliis pœnis, postea vero alium fructum obtinebit, quia per pœnitentiam injunctam facilis, et ex opere operato pro reliqua poena satisfaciet.

20. *Objectio contra explicationem particulae, de pœnitentiis injunctis.* — *Prima solvitur.* — *Secunda solvitur.* — *Alio modo exponitur dicta particula.* — Sed objicet aliquis contra dictam interpretationem; nam aliquando indulgentia plenaria conceditur cum illo addito, *de pœnitentiis injunctis*; ibi autem illa particula non potest propter ampliationem ponи, quandoquidem indulgentia plenaria ex se et immediate complectitur omnia peccata, sive habeant pœnitentias injunctas, sive non. Respondeo imprimis, me non legisse ullam indulgentiam plenariam cum illo addito concessam, sed absolute, ut patet ex citatis Extravagantibus de Pœnitent. et remiss., et ex Decreto Martini V, in fine Concilii Constantiensis, et ex Decreto pro expeditione Terræ Sanctæ Innocentii III, in Cone. Lateranensi. Ibi tamen conceditur plena indulgentia omnium peccatorum, *de quibus liberaliter fuerint corde contriti, et confessi.* De qua forma fortasse concedi posset solum remitti ex vi illius veniam peccatorum, de quibus aliquis confessus est. Verius tamen existimo, etiam illam indulgentiam esse simpliciter plenariam; paulo enim inferius in simili dicitur: *Plenam suorum concedimus veniam peccatorum;* et verisimile non est hanc posteriorem esse majorem indulgentiam, quam priorem. Quem autem sensum habeant illa verba, *corde contritis et confessis*, infra dicimus. Deinde dicitur, si talis forma concessionis plenariae indulgentiae inveniatur, solum positam esse illam particulam, vel ad maiorem explicationem, ut intelligatur indulgentiam plenariam esse de pœnis, non de culpis; vel ut intelligatur extendi etiam ad pœnitentias injunctas; vel denique quia sub injunctis comprehenduntur injungendæ, vel quæ jure injunctæ sunt, et per hominem injungi de-

bent. Et potest expositio hæc confirmari; nam alias illa indulgentia plenaria de injunctis pœnitentiis, majorem, vel minorem effectum haberet, solum quia confessor majorem, vel minorem pœnitentiam imposuit, quod videtur absurdum. Atque ita placuit hæc expositio et sententia Supplm. Gabr., d. 45, q. 3, et favent Palud., d. 20, q. 4; Anton., 4 part., tit. 10, cap. 3, § 5, et (quidquid Corduba dicat, q. 9 et 27) potest facile sustineri, quia ille sensus non est alienus a proprietate verborum; aliquo enim modo impositæ jam sunt pœnitentiæ, quæ jure aliquo taxatae et injunctæ sunt. Item quia, cum non sit major ratio de his pœnis, quam de illis, merito intelligimus omnes esse sub uno verbo contentas.

24. Tandem objici potest (ex Cajetano et Soto supra) c. Cum ex eo, de Pœnitent. et remiss., ubi Episcopis interdicuntur, ne indulgentias concedant nisi de pœnitentiis injunctis; ergo signum est hoc esse facilis, magisque in Ecclesia usitatum, atque adeo particulam illam restringere potest, seu concessionem. Respondeo, juris peritos longe aliter intelligere textum illum, atque ita ex illo, eorumque interpretatione potius sententiam propositam confirmari. Dico ergo ibi solum prohiberi Episcopis, ne ultra annum in die dedicationis alicujus Ecclesiae, nec ultra quadraginta dies pro anniversario die ejusdem dedicationis, concedant; quod autem additur ibi, de pœnitentiis injunctis, non est nova prolatio, sed explicatio potius amplæ concessionis; et ita ex hac parte confirmatur nostra sententia. Prior pars probatur primo ex Innocentio expresse dicente: Non intelligo hanc potestatem restrictam in foro pœnitentiali, quin possit annos et dies prout vult indulgere. Cum Innocentio transeunt Panorm. Hostien. et alii. Idemque sentit Joan. Andr., qui omnes solum intelligunt limitationem illam quoad tempus; idem colligit ex Glossa et Doctoribus in cap. ult., de Pœnitent. et remiss., in 6, in quo texta indulgentiæ Episcoporum, si excedant statutum Concilii generalis in dict. cap. Cum ex eo, nullæ esse dicuntur; dicuntur autem excedere quoad numerum dierum vel annorum, ut ibi Glossa recepta exponit. Denique nullum est verbum in illis juribus, quod alter interpretari cogat, et consuetudo ita etiam interpretata est, quia nunc absolute concedunt Episcopi illud tempus indulgentiæ. Imo nisi ita interpretemur, dicere quis posset, ibi solum esse posi-

tam Episcopis limitationem temporis quoad indulgentias de pœnitentiis injunctis, quoad alias vero nullam esse factam limitationem vel prohibitionem, et ita relinqui in antiquo jure vel usu, quod est plane falsum. Jam ergo probatur posterior pars ex eisdem Doctoribus; expressius vero illam declaravit Panormit., num. 4, ubi ponderat verbum illud textus, *Pœnitentialis satisfactio enervari: Quia optime (inquit) probat, quod indulgentiæ prosunt, nedum in purgatorio, sed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam. Et clarus (addit) probat hoc littera infra, de pœnitentiis injunctis.* Et ex communi sententia docet Navarr., in Comment. de Indulg., notab. 11, n. 9 et 10. Non ergo addita est hæc pars ad prohibendum, ne Episcopi concedant indulgentias tanti temporis absolute vel sine ulla additione, sed potius ad explicandum, posse illam concedere non solum absolute, sed etiam de pœnitentiis injunctis, ipsasmet pœnitentias remittendo, simul cum pena purgatorii illis correspondente. Item ex ratione illius textus, scilicet, quia alias enervatur satisfactio pœnitentialis, nihil aliud colligi potest; nec alia ratio afferri potest, ob quam major limitatio fuerit necessaria.

SECTIO IV.

Quotuplex sit effectus indulgentiæ, et consequenter quomodo ex hoc capite dividatur in plenariam et minorem.

1. *Indulgentiæ effectus est unus secundum speciem.* — Quamvis indulgentia, de quaunque remissione dicta, possit habere effectus specie differentes, ut per se notum est, indulgentia vero Ecclesiastica, de qua nunc agimus, et ad quam significandam hæc vox accommodata est, ut in principio notavimus, unicum tantum secundum speciem effectum per se habet, scilicet remissionem pœniæ temporalis relictae in foro Dei ex peccatis remissis quoad culpam, ut ex dictis patet. Unde fit, ut hæc indulgentia secundum speciem unica sit, nec divisionem recipiat; sicut enim motus ex termino, vel privatio ex habitu, ita hic favor indulgentiæ ex effectu, quem confert, suam veluti speciem sortitur. Nec refert quod aliqua indulgentia præter remissionem pœniæ apud Deum relaxet etiam sacramentalē pœnitentiam, tum quia hic non pertinet ad effectum primarium et per se, sed est quasi consequens, et resultans ex primario effectu; tum etiam quia hic effectus de se com-

munis est omni indulgentiæ, semper enim relaxat talem pœnitentiam, si imposta sit; quod autem aliquando non sit imposta, est accidentarium, et tunc etiam in virtute relaxat similem pœnitentiam; nam facit ut pro tali peccato imponi non possit. Neque etiam refert quod hic effectus remissionis hujus pœniæ temporalis communis aliis rebus esse possit; nam, sicut ad eumdem terminum, vel ad idem materiale objectum diversi motus, vel potentia tendunt, et sub diversis rationibus proprias species ab eo accipiunt, quatenus ad illud diversis viis aut modis tendunt, ita in praesenti quamvis remissio pœniæ temporalis, quasi materialiter sumpta, variis modis et a pluribus causis fieri possit, tamen, ut fit extra sacramentum per potestatem clavium, est proprius effectus, a quo indulgentia habet specificam differentiam suam, ut ex dictis de ejus definitione constare potest. An vero in diversis subjectis, et ex modo, quo in eis operatur talem effectum, divisionem aliquam recipiat, videbimus infra agentes de indulgentiis defunctorum.

2. *Effectus indulgentiæ secundum quantitatem est multiplex.* — Hic autem effectus remissionis pœniæ temporalis non est semper æqualis, sed aliquando major, aliquando vero minor, juxta liberalitatem concedentis, et formam concessionis. In hoc enim verum habet commune axioma, indulgentias tantum valere quantum sonant, seu (quod ad præsens sufficit) non plus valere quam sonant. Nam causa efficax effectus indulgentiæ est voluntas concedentis sufficienter expressa; sola enim voluntas interna non operatur, quia debet operari humano modo, ut infra dicemus; non ergo plus operatur quam in forma seu concessione sonet aut exprimat; certum est autem non omnes indulgentias æquiter sonare; nam quædam plures, quædam pauciores annos indulgentiæ concedunt. Sic igitur secundum quantitatatem multiplex est effectus indulgentiæ, vel (quod idem est) multiplex est indulgentia ex hoc capite.

Prima divisio indulgentiæ.

3. *Indulgentia dividitur in totalem, et partiale.* — Quid utraque sit. — *Quis sit adæqualius effectus indulgentiæ totalis.* — Hinc ergo habuit originem prima illa divisio indulgentiæ in totalem et partiale, quam significavit Clemens VI in Extrav. *Unigenitus*, de Pœnitent. et remiss., dicens, *thesauri Ec-*